OBSERVATIONS ON SOME TERMS FROM THE LEXICAL-SEMANTIC FIELD OF GOOD

Daniela Ispas (Petcu)

PhD Student, University of Craiova

Abstract: The present paper is focused on the semantic analysis of a paradigm from the lexical-semantic field of good, the lexemes being taken from the Bible. The terms chosen for analysis refer to /attitudes/ and /virtues/, are abstract and denote positive features. It is interesting to notice the sense difference between smerenie and umilință, and also the contexts in which terms such as bunăvoința and cinstea occur.

Keywords: lexical-semantic field, semantic analysis, language, good, proverb

0. Introducere

Câmpul lexical (sau lexico-semantic) este o clasă de cuvinte care aparţin aceluiaşi domeniu. Cuvintele au o trăsătură comună de sens, adică sunt înrudite ca sens. Câmpurile lexicale au primit şi alte definiţii asemănătoare în dicţionare.[1] Despre câmpul lexical au scris numeroşi lingvişti români şi străini, printre care enumerăm: Angela Bidu - Vrănceanu, Eugen Coşeriu, François Rastier, Umberto Eco, D.A. Cruse.[2]

În articolul de faţă, va fi evidenţiat un câmp lexical abstract, acela format din substantive care denumesc trăsături considerate pozitive, mai exact vom analiza semic câteva lexeme din câmpul semantic al binelui, şi anume pe cele referitoare la /atitudini/ /virtuţi/ - SMERENIE, UMILINȚĂ, BUNĂVOINȚĂ, CINSTE.

Corpusul pentru ilustrarea câmpului lexical al binelui l-am selectat din *Biblie*, ediţia 1988. Pornind de la versetele din *Pilde* şi extrapolând studiul în restul Bibliei, am ales versetele referitoare la acelaşi subiect. Metoda de lucru este cu precădere analiza semică. Vom analiza termenii puşi în discuţie: *smerenie, umilință, bunăvoință* şi *cinste* din punct de vedere lexicografic, etimologic, frazeologic şi simbolistic.

1. Analiza semantică a unor termeni din câmpul lexical al binelui

Câmpul lexical îţi permite să îţi creezi o impresie de ansamblu. El este organizat în jurul unei teme generice, precizată de termeni specifici. Ideea directoare rezultă din combinarea temei şi a cuvintelor. Din câmpul lexical al binelui am selectat o paradigmă, pe cea referitoare la /atitudini/ (pozitive) şi /virtuţi/.

Tabel 1. Clasa valorilor ce denumesc /atitudini/ - SMERENIE, UMILINȚĂ, BUNĂVOINȚĂ, CINSTE

[1] Vezi DŞL: 102 „Câmpurile lexicale, într-o interpretare mai largă, desemnează arii în interiorul unui câmp conceptual.”

[2] Vezi Bidu & Forăscu 1984: 154 „La modul general şi sumar, câmpul sau (sub)ansamblul lexico-semantic poate fi înţeles ca un fragment din ansamblul lexical al unei limbi, izolat relativ şi considerat autonom, pentru a i se determina structura.”; Conceptul câmpului lexical a fost dezvoltat de E. Coşeriu, care a prezentat teoria unei semantici diacronice structurale şi a realizat o tipologie a câmpurilor (Coşeriu 1981: 34-77).

BDD-A32435 © 2020 “Petru Maior” University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:00 UTC)

Lexeme	**Seme substanțiale comune**			**Seme variabile**			
	Sem substantival	**Atitudine (abstract)**	**Virtute (valoare)/ pozitiv**	**Tipul atitudinii**	**Raportare (relațional)**	**Intensita te**	**Marcat (bis.) în DEX/ DEX I**
Smerenie	+	+	+	umilă	om-Dumnezeu; om-om	Puternică (maximă)	+
Umilință	+	+	+	de slugărnicie	om-om; om-Dumnezeu	puternică	+
Bunăvoință	+	+	+	binevoitoare	Dumnezeu-om; om-om	medie	
Cinste	+	+	+	de respect/ fidelitate	om-Dumnezeu; om-om	puternică	

1.1. Smerenia

Smerenia (în ebraică עֲנָוָה) este definită astfel: „atitudine umilă, supusă, respectuoasă; comportare modestă, plină de bună-cuviință; (bis.) evlavie, cucernicie, pioșenie - din sl. sŭmĕrjenije" (DEX:1133). *Smerenia* are ca trăsătură semantică și gramaticală și semul /nenumărabil/. Caracteristica lexicală a termenului este eterogenitatea, cuvântul fiind folosit alternativ în limbajul comun, dar și în limbajul specializat, bisericesc.

Smerenie este un cuvânt mult mai familiar în registrul teologic - moral-etic. La prima vedere, termenul pare ușor anacronic, dar există astăzi chiar lideri care adoptă o atitudine de smerenie, în vederea reușitei afacerii pe care o conduc.

În materialul studiat există câteva referiri la *smerenie*: Se face comparația între smerenie și opusul ei, mărirea.[3] În *Filipeni* 2 este subliniată tema smereniei. Aici este exprimat un îndemn la smerenie față de alți oameni, după modelul lui Iisus, care S-a smerit.[4] Spre smerenia omului privește Dumnezeu (Ps.30,7). Termenul *smerenie* apare alături de adjectivul *prefăcută* în Col. 2,18. Smerenia este văzută metaforic ca o haină cu care credincioșii trebuie să se îmbrace (Col. 3,12, 1 Petr. 5,5).

1.2. Umilința

Umilința are următoarele sensuri: „1. sentiment de inferioritate; atitudine provocată de acest sentiment; supunere; smerenie față de divinitate, slugărnicie 2. Situație umilitoare impusă cuiva; ofensă adusă cuiva - umili + -ință" (DEX: 1288). În DEXI, se adaugă un al treilea sens, marcat (bis.): „atitudine umilă, smerită a omului în fața divinității; smerenie"(DEXI: 2117). De asemenea, tot aici apare înregistrat și un sens figurat al cuvântului: „cercetare de sine, luptă cu patimile, post aspru". În *Biblie* se întâlnesc relativ

[3] *Smerenia trece înaintea măririi* (*Pilde* 15,33)

[4] *Nu faceți nimic din duh de ceartă, nici din slavă deșartă; ci cu smerenie, unul pe altul socotească-l mai de cinste decât el însuși*. (Fil. 2,3)

BDD-A32435 © 2020 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:00 UTC)

puţine referiri la această valoare: *Rodul umilinţei şi al temerii de Dumnezeu sunt: bogăţia, mărirea şi viaţa* (*Pild.* 22,4), unde sensul cuvântului *umilinţă* este smerenie faţă de divinitate; *Înaintea măririi merge umilinţa* (Pild. 18,12), unde *umilinţă* poate fi sinonim cu supunere. Câmpul lexico-semantic al atitudinilor pozitive - în speţă *umilinţa/ umil/ a se umili* - este reprezentat prin referiri la termeni care denumesc diferite părţi ale corpului: cu *mâinile* la *piept*, cu căciula în *mână*, cu coada între *picioare*, a-i săruta cuiva *picioarele*, a pupa pe cineva în *bot* (DAS:263), multe dintre aceste sensuri fiind de fapt negative, atunci când se referă la slugărnicie. Substantivul *umilinţă* înregistrează şi un sens figurat „servilism", precum şi un sens figurat familiar şi peiorativ: „perie" şi un altul peiorativ „periuţă" (DAS: 263).

1.3. Bunăvoinţa

Lexemul *bunăvoinţa*, conform DEX, are sensurile: „1. Purtare sau atitudine binevoitoare faţă de cineva; îngăduinţă 2. Tragere de inimă; râvnă, zel, sârg - bună + voinţă (după lat. benevolentia)" (DEX: 138). Forma învechită a termenului era *benevolenţă* (DEXI: 261). În cazul de faţă interesează numai sensul 1 al cuvântului.

Pentru o scurtă analiză contextuală, vom observa asocierile termenului *bunăvoinţă* în câteva versete biblice. Verbele lângă care apare mai des sunt: *a arăta* (Fac.24,49; 1 Reg.15,6), *a afla* (Fac.33,10; Dan.1,9), *a primi* (Ez.20,40), *a căuta* (Gal.1,10). Omul poate fi *sătul de bunăvoinţă* din partea Domnului (Deut.33,23). Bunăvoinţa Domnului întreţine viaţa (Iov 10,12) şi poate fi dobândită căutând binele (Pilde 11,27). Bunăvoinţa este un atribut al Domnului (Ps.105,4) sau al regelui, al omului, în general (Pilde 16,15;19,12; 2 Cor 9,2). În Pilde 19,12, termenul *bunăvoinţa* intră într-o comparaţie cu un element al naturii: roua pe iarbă. În Ps.5,12 este folosită metafora *arma buneivoiri*, cu care Domnul înconjoară pe poporul Său. Darul poate fi primit datorită prezenţei bunăvoinţei (2 Cor.8,12). Hristos poate fi propovăduit *din bunăvoinţă* (Fil.1,15).

În uzul curent, se întâlnesc, printre altele, următoarele compatibilităţi contextuale: a manifesta / a arăta bunăvoinţă cuiva, cu toată bunăvoinţa, graţie bunăvoinţei lui/ ei, destulă bunăvoinţă.

1.4. Cinstea

Lexemul *cinste* este definit astfel: „ I.1. onestitate, probitate, corectitudine 2. Virtute, fidelitate, castitate II.1. respect, stimă, consideraţie, preţuire 2. Onoare, favoare 3. Ceremonial, paradă, fast III. (concr., pop.) 1. Dar, cadou, plocon 2. Ospăţ din sl. cisti" (DEX: 202). *Cinste* are ca trăsătură semantică şi gramaticală şi semul /nenumărabil/. Valoarea cinstei este apreciată astfel: *Cinstea este mai preţioasă decât argintul şi decât aurul* (Pilde 22,1).

Termenul *cinste* intră în numeroase combinaţii în Biblie. Fiind un cuvânt polisemantic, vom preciza de fiecare dată sensul lexemului *cinste*. Sistematizând materialul, se observă predilecţia acestuia de a sta pe lângă un nucleu verbal, ca în exemplele: *a ajunge la mare cinste* (Iov 14,21) / *cinste* „onoare, favoare"; *a încununa cu cinste* (Ps.8,5; Evr.2,7.9)/ „onoare"; *a aduce cinste* (Ps.28,1; 95,7; Ap.21,26) / „respect"; *a avea cinste* (Luc.14,10)/ „onoare"; *a avea parte de cinste* (Pild. 29,23)/ „onoare"; *a se odihni cu cinste* (Is.14,18) / „preţuire"; *a căuta cinstea* (Rom.2,7) / „corectitudine"; *a agonisi cinstirea* (Pild.11,16 p.p.) / „preţuire"; *a urî cinstea* (Pild.11,16 u.p.) / „fidelitate"; *a da cinste* (1 Paral.16,28; Mal.1,6; Rom.13,7; 1 Cor.12,24; 1 Petr.2,17; Ap.4,9) / respect; *a da cinste* (Num.22,17) /„dar, cadou"; *a se da cinste* (Est.6,3)/ „dar" sau „onoare"; *a primi cinstire* (Dan.2,6; 2 Petr.1,17) / „onoare"; (Ap. 4,11) / „respect"; *a socoti vrednic de toată cinstea* (1 Tim.6,1) /„consideraţie"; *a avea cinste* (Evr.3.3)/„stimă"; *a-şi lua cinstea* (Evr.5,4; Ap.5,12) /„onoare"; *a lipsi de cinste* (Num.24,11) /„dar"; *a face parte de cinste* (1 Petr.3,7) / „stimă, consideraţie"; *a face de cinste* (Tit 2,10) / „respect"; *a-şi face cinste* (2 Reg.6,20) / „preţuire"; *a-i face cinste* (cuiva la moarte) (2 Paral. 32,33) / „fast"; *a face spre cinste*

BDD-A32435 © 2020 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:00 UTC)

(Ieş.28,2.40) / „respect”; *a fi în cinste* (2 Reg. 6,22; Ps.48,12.21) / „stimă”; *a fi spre cinste* (2 Paral. 26,18) /„onoare”; *a fi de cinste* (Fil. 4,8) /„respect”; *a fi cu cinste* (1 Reg.22,14) /„onoare”; *a fi găsit spre cinste* (1 Petr.1,7) /„stimă”; *a îmbrăca cu cinste* (1 Cor.12,23) / „respect”. În formulele de încheiere a rugăciunii apare cuvântul *cinste* la adresa divinității (1 Tim.1,17; 6,16; Ap.5,13; 7,12) / „onoare”.

Cu relevanță semantică sunt și următoarele asocieri: *în cinstea Domnului* (Lev. 23,34; 25,2; Deut.15,2; Neem. 12,46; 1 Paral.16,9) / „onoare, prețuire”; *în cinstea lui Baal* (4 Reg.10,20 /„onoare”; *în cinstea lui Adramelec și Anamalec* (nume de zei) / „onoare”; *în cinstea ei* (a fântânii) (Num. 21,17) / „onoare”; *în cinste* (Rom.12,10 / „prețuire, considerație; 1 Tes.4,4 / „castitate, fidelitate”); *cinste oricui face binele* (Rom.2,10) /„respect”; *îndoită cinste* (1 Tim.5,17) /„considerație”; *cu cinste* (*Pilde* 12,4) / „fidelitate”, cu referire la comportamentul femeii față de bărbat; *vas de cinste* (Rom. 9,21; 2 Tim.2,20.21). *Piatra este cinstea* (1 Petr.2,7) / „corectitudine”, în acest caz, printr-o metaforă se identifică o persoană cu cinstea, Piatra fiind Hristos.

Expresii referitoare la *cinste* selectate din DAS: a fi onest, a fi de bună-credință, a lucra pe față, a fi de treabă (DAS: 57).

2. Simboluri ale termenilor analizați

Uneori, în limbajul folosit, există coduri și simboluri pe care grupurile umane le recunosc Al. Mihăilă consideră că în Sfânta Scriptură se împletesc două concepţii despre păstori: „pe de o parte, păstorul ca imagine a conducătorului, atât politic (judecător, rege), cât şi duhovnicesc (profet, învăţător); iar pe de altă parte, păstorul ca simbol al smereniei, care, însă, este răsplătită de Dumnezeu prin dăruirea harului Său. Imaginea păstorului şi a turmei a apărut încă din Antichitate, în legătură cu regele.”[5]

Așadar, păstorul poate fi considerat un simbol al smereniei, al umilinței. Pentru manifestarea respectului/a cinstei față de cineva este consacrată expresia „jos pălăria!”.

În unele culturi, se consideră că scoica este un simbol care ar contribui la îmbunătățirea relațiilor de comunicare, menținerea relațiilor și a respectului.[6]

3. Concluzii

În încheierea studiului nostru înscris pe linia analizei semantice, vom enunța câteva concluzii referitoare la complexitatea unui câmp lexical abstract. Atitudinile și virtuțile la care s-a făcut referire se includ în câmpul semantic al binelui. Lexemele analizate - SMERENIE, UMILINȚĂ, BUNĂVOINȚĂ, CINSTE - au fost evidențiate în diverse contexte biblice.

3.1. Paradigma /atitudini, virtuți/ din cadrul câmpului lexical al binelui dispune de puțini termeni specializați, cei mai mulți fiind elemente comune. Definițiile lexicografice surprind, de cele mai multe ori, diferențele de nuanță între termeni sinonimi. Cuvintele-titlu au fost definite, observându-se sinonimii parțiale între *smerenie* și *umilință*. Acolo unde sunt înregistrate în dicționare, au fost scrise și expresii sinonime cu termenii analizați.

3.2. Elementele lexicale analizate sunt caracterizate în mare parte prin monosemantism (smerenie) sau bisemantism (umilință, bunăvoință), mai rar prin polisemantism (cinste). Termenii analizați sunt vechi, aceasta reflectându-se la nivelul lexicului, prin prezența numeroaselor expresii în care intră. Dintre toate lexemele analizate, doar *smerenie* prezintă în DEX marca diastratică: (bis.), iar în DEXI aceeași marcă este în dreptul cuvintelor *smerenie* și *umilință*.

[5] https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/documentar/pastorul-chipul-conducatorului-si-simbolul-smereniei-37987.html

[6] https://www.google.com/search?q=simboluri+ale+respectului&rlz=1C1GGRV_enRO751RO751&oq=simboluri+ale+respectului&aqs=chrome..69i57.9153j0j8&sourceid=chrome&ie=UTF-8#

BDD-A32435 © 2020 “Petru Maior” University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:00 UTC)

Întrucât ne referim doar la lexeme subordonate binelui, în descrierea claselor paradigmatice din studiul de față lipsesc termenii marcați negativ, cum ar fi: mândrie, rea-voință, dispreț, necinste.

3.3. Fiind vechi, folosiți relativ frecvent în vorbire și având capacitatea de a intra în diverse locuțiuni și expresii, putem include termenii analizați în vocabularul fundamental. Menționăm că termenii amintiți sunt folosiți uneori în registrul popular, familiar (exemple *cinste = dar, cadou*), sau au sensuri învechite (*cinste = plocon*) sau forme învechite (*benevolență* pentru *bunăvoință*).

3.4. Două unități terminologice analizate din acest câmp sunt de origine slavă (veche)–*smerenie* ‹ sl. sŭmĕrjenije și *cinste* ‹ sl. cisti, *umilință* este format prin derivare cu sufix, iar *bunăvoință* este format prin compunere. Așadar, influența slavă se observă și la nivelul terminologiei religioase.

Pentru sensurile selectate, toate unităţile semnificante care intră în structura paradigmei analizate comportă trăsătura [+axiologic]. Au fost identificate câteva simboluri ale unor termeni analizați.

3.5. Ținem să subliniem că dintre cele patru unități lexicale analizate, cel mai frecvent întâlnit e lexemul *cinste*, care apare alături de numeroase verbe din fondul principal lexical. Termenul *cinste* apare cu determinanții: *îndoită*, *mare*, *prețioasă*, *toată*. Lexemul *smerenie* este preferat în traducere față de *umilință*, deși în dicționar *umilință* este definit prin *smerenie*.

3.6. Comunicarea prin limbajul biblic, inclusiv prin proverbe (pilde) facilitează transmiterea lucrurilor esențiale dinspre Dumnezeu către om. Proverbele conțin înțelepciune, în fraze scurte, folosindu-se diverse procedee stilistice. Proverbul biblic provine din observația directă asupra realității imediate și ţintește un efect moralizator. Cuvintele Scripturii sunt o expresie a voinței divine, iar atitudinile pozitive cognitive, afective sau comportamentale, reprezentate de lexemele analizate, pot fi transmise de la o generație la alta.

Studiul câmpurilor lexicale, al fragmentelor din lexic relativ izolate, se dovedește a fi problemă de interes pentru lingvistică, în vederea determinării structurii acestora și a degajării diferențelor semantice și contextuale din lexeme grupate în aceeași paradigmă.

BIBLIOGRAPHY

Bidu- Vrănceanu, Angela & Forăscu, Narcisa. (1984). *Modele de structurare semantică*. Timișoara: Editura Facla.

Coșeriu, Eugen. (1981). *Structurile lexematice; Către o tipologie a câmpurilor lexicale* în „Lingvistica modernă în texte”. TUB București.

DAS = Bucă, M. & Evseev, I. & Kiraly, Fr. & Crașoveanu, D. & Vasiluță, L. (1978). *Dicţionar analogic şi de sinonime al limbii române*. București: Editura Științifică și Enciclopedică.

DEX = Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”. Coordonatori: Coteanu, Ion & Seche, Luiza & Seche, Mircea. (2016). *Dicționarul explicativ al limbii române*. Ed. a 2-a, rev. București: Editura Univers Enciclopedic Gold.

DEXI = Coordonator Dima, Eugenia. (2007). *Dicționar explicativ ilustrat al limbii romane*. Editura Arc & Gunivas.

DȘL = Bidu-Vrănceanu, Angela; Călărașu, Cristina; Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana; Mancaș, Mihaela; Pană Dindelegan, Gabriela. (2001). *Dicționar de științe ale limbii*. București: Editura Nemira.

SITES

BDD-A32435 © 2020 “Petru Maior” University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:00 UTC)

Mihăilă, Alexandru, *Păstorul, chipul conducătorului și simbolul smereniei*, https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/documentar/pastorul-chipul-conducatorului-si-simbolul-smereniei-37987.html (accesat 11.08.2020)

https://www.google.com/search?q=simboluri+ale+respectului&rlz=1C1GGRV_enRO751RO751&oq= simboluri+ale+respectului&aqs=chrome..69i57.9153j0j8&sourceid= chrome&ie=UTF-8# (accesat 13.08.2020)

SURSE

Biblia sau Sfînta Scriptură. (1988). București: Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.

BDD-A32435 © 2020 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:58:00 UTC)